

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

_____ О.А. Лагоднюк

“ _____ ” _____ 2018 року

06-08-42

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
PROGRAM OF THE DISCIPLINE

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВА
MANAGEMENT OF COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE

Спеціальність
Specialty

всі спеціальності
All specialties

Спеціалізація
Specialization

всі спеціалізації
all specializations

Робоча програма навчальної дисципліни «Управління конкурентоспроможністю підприємства» для студентів всіх спеціальностей НУВГП. Рівне: НУВГП, 2018. 13 с.

Розробник: Швець Ф.Д., к.т.н., доцент кафедри менеджменту

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри менеджменту

Протокол від «31» серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри менеджменту _____ Л.Ф. Кожушко
«31» серпня 2018 року

Схвалено науково-методичною радою НУВГП
Протокол від _____ 2018 року № _____

Голова науково-методичної ради НУВГП _____ О.А. Лагоднюк

© Ф.Д. Швець, 2018 р.
© НУВГП, 2018 р.

ВСТУП

Предметом вивчення дисципліни «Управління конкурентоспроможністю підприємства» є процеси формування конкурентних стратегій підприємств, об'єднань, асоціацій, які складаються під впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників конкурентного середовища.

Знання та навички з дисципліни «Управління конкурентоспроможністю підприємства» допоможуть оволодіти студентам компетентностями з фахових предметів, знадобляться під час проходження виробничої і переддипломної практик, допоможуть написати і захистити випускову роботу та в подальшому успішно конкурувати на ринку відповідних робіт (послуг).

Анотація

При вивченні дисципліни визначаються теоретико-методологічні засади формування механізмів управління конкурентоспроможністю підприємств різних форм власності в умовах глобальних трансформацій. Розкрито функціональні основи розвитку конкурентних відносин, враховуючи інституційні чинники конкуренції та державного регулювання економіки. Охарактеризовано інформаційно-аналітичне та методичне забезпечення діагностики, стратегічного аналізу, оцінювання ефективності формування і забезпечення конкурентних переваг та управління конкурентоспроможністю підприємства.

Динамічність ринкового середовища зумовлює необхідність розробки підприємствами ефективних стратегій підвищення конкурентоспроможності продукції, підприємств, галузей та країни в цілому. Тому необхідним є формування у випускників вищих навчальних закладів нового управлінського мислення, умінь та навичок ефективного менеджменту. Запропонована навчальна дисципліна висвітлює питання формування конкурентних переваг, розробки конкурентних стратегій та систем управління конкурентоспроможністю підприємств.

Ключові слова: управління, конкурентоспроможність продукції, підприємство, виробництво, виробнича потужність, виробничий процес, витрати виробництва, гнучкість, економічне середовище, ефективність, життєвий цикл організації, інновація, мотивація, персонал, цикл, потенціал, програма, конкурентоспроможність підприємства.

Annotation

In studying the discipline, theoretical and methodological principles of the formation of mechanisms for managing the competitiveness of enterprises of various forms of ownership in the conditions of global transformations are determined. The functional bases of development of competitive relations are revealed, taking into account institutional factors of competition and state regulation of the economy. The information-analytical and methodical provision of diagnostics, strategic analysis, evaluation of the effectiveness of forming and ensuring competitive advantages and managing the competitiveness of the enterprise is characterized.

The dynamism of the market environment necessitates the development by enterprises of effective strategies to increase the competitiveness of products, enterprises, industries and the country as a whole. Therefore, it is necessary to form new managerial thinking among graduates of higher educational institutions, skills and skills of effective management. The offered academic discipline covers issues of forming competitive advantages, development of competitive strategies and systems of enterprise competitiveness management.

Key words: management, competitiveness of production, enterprise, production, production capacity, production process, production costs, flexibility, economic environment, efficiency, life cycle of the organization, innovation, motivation, personnel, cycle, potential, program, competitiveness of the enterprise.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОКР	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3		За вибором
Модулів: 1	Спеціальність: всі спеціальності НУВГП	<i>Рік підготовки</i>
Змістових модулів: 2		3-й
		<i>Семестри</i>
Загальна кількість годин: 90		5-й
		<i>Лекції</i>
		16 год.
		<i>Практичні</i>
		14 год.
		<i>Лабораторні</i>
		–
		<i>Самостійна робота</i>
		60 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 СРС – 4		Форма контролю: залік

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 33% до 67%.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни „Управління конкурентоспроможністю підприємства” полягає у формуванні в студентів теоретичних знань та практичних навичок щодо сутності конкурентоспроможності як категорії і як властивості підприємства ринкової економіки; конкурентного середовища підприємства, його конкурентних переваг та конкурентних стратегій; конкурентоспроможності товару та методів його оцінки.

Основними завданнями навчальної дисципліни є: поглиблення теоретичних знань, оволодіння сучасним методичним

інструментарієм, практичними навичками з ефективного управління конкурентоспроможністю підприємств у сучасних умовах господарювання.

У результаті вивчення даної навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- основні конкурентні переваги та способи їхнього досягнення конкретним підприємством в залежності від ситуації, що складається;
- базові різновиди конкурентних стратегій, основні типи ринків та відповідні їм ефективні стратегії конкуренції;
- загальні та специфічні чинники, що визначають рівень конкурентоспроможності підприємства;
- зміст основних положень сучасної концепції менеджменту якості;
- послідовність етапів створення на підприємстві системи менеджменту якості і забезпечення її ефективного функціонування;
- сутність загальної концепції управління конкурентоспроможністю підприємства та специфічні особливості управління конкурентоспроможністю організацій різних типів;

вміти:

- здійснювати аналіз положення підприємства у конкурентному середовищі; проводити діагностику та ревізію поточної конкурентної стратегії;
- здійснювати аналіз конкурентних переваг, якими володіє підприємство, та визначати ті, що мають бути досягнутими в майбутньому для поліпшення його конкурентоспроможності;
- виконувати розрахунки, що пов'язані з оцінкою ступеню інтенсивності конкуренції; здійснювати розрахунки щодо обґрунтування організаційно-технічних рішень, що спрямовані на підвищення якості продукції і продуктивності виробництва;
- виконувати розрахунки та здійснювати аналіз одиничних, групових та інтегральних показників конкурентоспроможності продукції та конкурентоспроможності підприємства;
- визначати та конкретизувати функції управління конкурентоспроможністю підприємства.

Отримані теоретичні знання та практичні вміння студенти мають застосовувати в процесі проходження виробничих і переддипломної практик, написанні курсових робіт та магістерського проекту.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сучасні теорії конкуренції. Сутнісна характеристика поняття «конкуренція». Трансформація економічних концепцій конкуренції. Функції та види конкуренції. Форми та засоби цінової і нецінової конкуренції.

Тема 2. Державне регулювання конкуренції. Сутність, мета та інструментарій державного регулювання конкуренції. Правові засади державного регулювання конкуренції. Антимонопольний комітет як спеціальний орган державної політики у сфері конкуренції. Відповідальність за порушення законодавства про захист конкуренції. Закордонний досвід формування системи антимонопольного регулювання.

Тема 3. Діагностика конкурентного середовища підприємства. Сутність конкурентного середовища та його складові. Методика діагностики конкурентного середовища підприємства. Оцінювання конкурентних сил та визначення типу ринку. Оцінювання інтенсивності конкуренції та ступеня монополізації ринку. Аналіз конкурентних позицій підприємства на ринку. Побудова конкурентної карти ринку, виявлення стратегічних положень підприємства.

Тема 4. Визначення потенціалу конкурентоспроможності підприємства та його складових. Сутність та рівні потенціалу конкурентоспроможності підприємства. Складові потенціалу конкурентоспроможності підприємства. Методи оцінювання потенціалу конкурентоспроможності підприємства. Прикладні моделі оцінювання потенціалу конкурентоспроможності підприємства та його складових. Критеріальні методи визначення потенціалу конкурентоспроможності підприємства. Стратегічний аналіз потенціалу конкурентоспроможності підприємства.

Тема 5. Формування конкурентних переваг підприємства. Визначення конкурентної переваги підприємства та її особливостей. Види конкурентних переваг підприємства. Детермінантні фактори формування конкурентних переваг підприємства. Оцінювання формування конкурентних переваг підприємства.

Тема 6. Методи забезпечення конкурентних переваг підприємства. Напрями забезпечення конкурентних переваг підприємства. Характеристика методів забезпечення конкурентних переваг підприємства. Використання методів забезпечення конкурентних переваг у стратегічному управлінні

конкурентоспроможністю підприємства. Інструменти та засоби реалізації політики забезпечення конкурентних переваг підприємства.

Тема 7. Особливості управління конкурентоспроможністю продукції. Економічна характеристика поняття «конкурентоспроможність продукції». Концептуальна характеристика управління конкурентоспроможністю продукції. Фактори, критерії, чинники конкурентоспроможності продукції. Принципи та алгоритм оцінювання конкурентоспроможності продукції. Методи та показники оцінювання конкурентоспроможності продукції.

Тема 8. Управління конкурентоспроможністю підприємства. Сутнісна характеристика поняття «конкурентоспроможність підприємства». Системно-процесний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства. Організаційно-економічна структура механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Систематизація та розрахунок показників оцінювання конкурентоспроможності підприємства. Прогнозування стану конкурентоспроможності підприємства.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма навчання					
	Усьо- го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємства						
Тема 1. Сучасні теорії конкуренції	10	2	-	-	-	8
Тема 2. Державне регулювання конкуренції	12	2	2	-	-	8
Тема 3. Діагностика конкурентного середовища підприємства	12	2	2	-	-	8
Тема 4. Визначення потенціалу конкурентоспроможності підприємства та його складових	12	2	2	-	-	8
Змістовий модуль 2. Методи та особливості формування конкурентних переваг підприємства						
Тема 5. Формування конкурентних переваг підприємства	12	2	2	-	-	8

Продовження таблиці

1	2	3	4	5	6	7
Тема 6. Методи забезпечення конкурентних переваг підприємства	12	2	2	-	-	8
Тема 7. Особливості управління конкурентоспроможністю продукції	10	2	2	-	-	6
Тема 8. Управління конкурентоспроможністю підприємства	10	2	2	-	-	6
Усього годин	90	16	14	-	-	60

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
Модуль 1		
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємства		
1.	Державне регулювання конкуренції	2
2.	Діагностика конкурентного середовища підприємства	2
3.	Визначення потенціалу конкурентоспроможності підприємства та його складових.	2
Змістовий модуль 2. Методи та особливості формування конкурентних переваг підприємства		
4.	Формування конкурентних переваг підприємства.	2
5.	Методи забезпечення конкурентних переваг підприємства.	2
6.	Особливості управління конкурентоспроможністю продукції.	2
7.	Управління конкурентоспроможністю підприємства	2
	РАЗОМ	14

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента полягає у поглибленні знань та умінь з усіх тем навчальної дисципліни. Самостійна робота потребує опрацювання додаткової навчальної літератури, нормативних документів, наукових праць та періодичних ділових видань.

Розподіл годин самостійної роботи студентів

№ з/п	Види навчальної діяльності	Обсяг часу, годин
		денна форма
1	Опрацювання лекційного матеріалу	8
2	Підготовка до практичних занять	7
3	Опрацювання окремих частин тем програми, які не викладаються на лекціях	30
4	Підготовка до контрольних заходів	15
	Всього	60

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

В процесі проведення лекційних та практичних занять використовуються такі методи активного навчання: диспути та дискусії; тематичні тести; розподіл ролей в аудиторії; ділові ігри; ситуаційні завдання з обговоренням, кейс-задачі.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання навчальних досягнень студентів за усіма видами навчальних робіт проводиться за поточним контролем.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у письмовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тестові питання (25 тестів, одна правильна відповідь з чотирьох запропонованих), два теоретичних питання та практична частина (розрахункова задача). Перевірка практичних умінь здійснюється під час практичних занять і за результатами виконання самостійної роботи.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінювання.

9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного контролю з даної навчальної дисципліни, є:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо).

Оцінювання результатів усіх форм контролю передбачено у 100-бальній шкалі.

Критерії оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних, результати самостійної роботи студентів) проводиться у % від кількості балів, виділених на завдання, із заокругленням до цілого числа:

0% – завдання не виконано; 40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру; 60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці; 80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо); 100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Розподіл балів, які отримують студенти денної форми навчання

Поточний контроль								Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				
10	10	15	15	15	15	10	10	
50				50				100

В заліковій відомості результати навчання проставляються за двома шкалами – 100-бальною та національною. Зараховано виставляються тільки тим студентам, які виконали всі види навчальної роботи, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, і набрали за результатами поточного контролю не менше 60 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	зараховано
82-89	
74-81	
64-73	
60-63	
35-59	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Конспект лекцій, комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни, нормативні документи, презентаційні матеріали.

11. ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Клименко С. М. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. / [С. М. Клименко, Д. О. Барабась, Т. В. Омеляненко та ін.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 527 с.
2. Юхименко В. Еволюція концепцій конкуренції: від класичного капіталізму до іноваційно-інформаційної економіки / В. Юхименко // Вісник КНЕТУ. – 2010. – № 2. – С. 17-26.
3. Должанський І. З. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. / І. З. Должанський, Т. О. Загорна. – К. : ЦНЛ, 2006. – 384 с.
- Портер М. Е. Стратегія конкуренції / М. Е. Портер; [пер. з англ.]. – К. : Основи, 1998. – 390 с.
3. Портер М. Е. Конкуренция : учеб. пособ. / М. Е. Портер; [пер. с англ.]. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2005. – 608 с.
4. Амосов О. Ю. Оцінка потенціалу конкурентоспроможності як основного аспекту розвитку підприємства / О. Ю. Амосов // Проблеми економіки. – 2011. – № 3. – С. 79-83.
5. Ковтун О. І. Конкурентоспроможність підприємства: стратегічний контекст : моногр. / О. І. Ковтун. – Львів : Вид-во ЛКА, 2009. – 175 с.
6. Лепа Н. Н. Управление конкурентными преимуществами предприятия : моногр. / Н. Н. Лепа; НАН Украины, Ин-т экономики промсти. – Донецк : ООО «Юго-Восток, ЛТД», 2003. – 296 с.
7. Балабанова Л. В. Стратегічне маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств : навч. посіб. / Л. В. Балабанова, В. В. Холод. – К. : ВД «Професіонал», 2006. – 235 с.
8. Кобиляцький Л. С. Управління конкурентоспроможністю : навч. посіб. / Л. С. Кобиляцький. – К. : Зовнішня торгівля, 2003. – 304 с.
9. Паршина О. А. Управління конкурентоспроможністю машинобудівної продукції : моногр. / О. А. Паршина. – Дніпропетровськ : НГУ, 2008. – 280 с.

Допоміжна

1. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : навч. посіб. / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська. – К. : КНЕУ, 1999. – 384 с.
2. Шинкаренко В. Г. Управление конкурентоспособностью предприятия : моногр. / В. Г. Шинкаренко, А. С. Бондаренко. – Х. : Изд-во ХНАДУ, 2003. – 188 с.
3. Васильців Т. Г. Конкурентні переваги підприємства та обґрунтування стратегії їх забезпечення / Т. Г. Васильців, Н. Я. Кравчук // Науковий вісник НЛТУУ : Збірник науково-технічних праць. – Вип. 23.2. – Львів : НЛТУ України, 2013. – С. 248-252.
4. Качмарик Я. Д. Економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності торговельного підприємства : моногр. / Я. Д. Качмарик, П. О. Куцик, Р. Л. Лупак, І. Я. Качмарик. – Львів : Літературна агенція «Піраміда», 2012. – 208 с.
5. Піддубний І. О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. / І. О. Піддубний. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2004. – 264 с.
6. Павлова В. А. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка та стратегія забезпечення : моногр. / В. А. Павлова. – Донецьк : ДУЕП, 2006. – 276 с.
7. Скударь Г. М. Управление конкурентоспособностью крупного акционерного общества: проблемы и решения / Г. М. Скударь. – К. : Наук. думка, 1999. – 496 с.
8. Тупчії Ю. І. Конкурентоспроможність підприємств торгівлі: фактори, що її визначають / Ю. І. Тупчії // Регіональні перспективи : науково-практичний журнал. – 2013. – № 4-5. – С. 74-76.

12. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Україна. Закон. Про захист економічної конкуренції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
3. Україна. Закон. Про захист від недобросовісної конкуренції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Україна. Закон. Про Антимонопольний комітет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.
5. Україна. Закон. Про захист економічної конкуренції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.